

משנה מסכת ביכורים פרק א

משנה ד

[ד] אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו:

מהרש"א חידושים על המשנה מסכת ביכורים פרק א

משנה ד

שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו וגו'. לפי שהבכורים נקראו ראשית כי היא מצוה ראשונה התלויה במתנת הארץ אשר נתנה לנו בהבטחה לאבותינו בשבועה וע"כ מצות הקריאה בה ליתן להקב"ה הודאה ושבח על מתנה זו לאבותינו וכיון שהגר אינו בכלל מקבל מתנה זו אין לו לקרות ולהודות על כך שהרי לא נשבע כן לאבותיו ובירושלמי פריך בהיתה אמו מישראל מביא וקורא וכלום נשבע לנקבות ולא משני מידי וכתב הר"ש דשם לא חש לשנויי דלאו פירכא היא עכ"ל. ונראה דר"ל דשפיר נשבע לאבותינו דהם אבי האם דבני בנים הרי הם כבנים כדאמרין פרק הבא על יבמתו וק"ל:

תוספתא מסכת ביכורים (ליברמן) פרק א הלכה ב

הקונה אילן אחד בתוך שדהו של חבירו הרי זה מביא ולא קורא מפני שלא קנה קרקע דברי ר' מאיר וחכמים אומ' לא מביא ולא קורא ר' יהודה אומ' כל הגרים כולן מביאין ולא קורין בני קיני חתן משה מביאין וקורין שנ' והיה כי תלך עמנו ר' יוסה אומ' מאיר היה או' כהנים מביאין ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ ואני אומ' כשם שנטלו לויים כך נטלו כהנים בין מדבר מרובה בין מדבר מועט

תלמוד בבלי מסכת מכות דף יט עמוד א

מה לבכורים- שכן טעונים הנחה, ת"ל: +דברים ט"ז+ ואכלת [שם] לפני ה' אלהיך וגו', מקיש מעשר לבכור, מה בכור אינו אלא לפני הבית, אף מעשר אינו אלא לפני הבית; ואם איתא, ליפרוך: מה לבכורים שכן טעונים קרייה והנחה. א"ר אשי: נהי דעיכובא ליכא, מצוה מי ליכא? ולימא: מצוה, וליפרוך! אלא אמר רב אשי: כיון דאיכא בכורי הגר, דבעי למימר +דברים כ"ו+ אשר נשבע [ה'] לאבותינו ולא מצי אמר, לא פסיקא ליה.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ביכורים פרק א

[ד] כל זה ברור. אלא שפסק ההלכה מביא הגר עצמו בכורים וקורא, וסמכוהו למה שאמר ה' לאברהם כי אב המון גוים נתתיך, אמרו, לשעבר הייתה אב לארם עכשיו אב לכל העולם כולו. ולפיכך אפשר לכל גר לומר אשר נשבע ה' לאבותינו, מפני שאברהם אב לכל באי העולם לפי שלימדם האמונה והדת.

רמב"ם הלכות ביכורים פרק ד הלכה ג

הגר מביא וקורא שנאמר לאברהם אב המון גוים נתתיך הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינה, ולאברהם היתה השבועה תחלה שיירשו בניו את הארץ, וכן כהנים ולויים מביאין וקורין מפני שיש להן ערי מגרש.

תלמוד ירושלמי מסכת ביכורים פרק א דף סד טור א/ה"ד

ה"ד/ הלכה ד' ואילו מביאין ולא קורין רבי יונה ורבי יסא תרויהון בשם רבי שמואל בר רב יצחק בבני קיני חותן משה היא מתניתא ובני קיני חותן משה מביאין וקורין דכתיב לכה אתנו והטבנו לך רבי חזקיה בשם רבי לעזר לא אמר כן אלא מה טעם אמרו האפיטרופי' והעבד והשליח והאשה וטומטום ואנדרוגינס מביאין ולא קורין שהגר הרי אמור בפרשה אמר רבי שמואל בר רב יצחק תיפתר בההן גר דהכא בבני קיני חותן משה ובני קיני חותן משה מביאין וקורין אמר רבי יוסי קיימה בנימן בר עשתור קומי רבי חייה בר בא בגוי שבא בעבירה על בת ישראל היא מתניתא רבי יונה לא אמר כן אלא רבי שמע לאילין דבי בר עשתור דאינון גרים בני גרים אומר' אלהי אבותינו והא תנינן אם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו הא גרים בני גרים לא אמר רבי יוסה קיימה בנימן בר עשתור קומי רבי חייה בר בא רבי חזקיה בשם רבי חייה בר בא קיימה בר עשתור קומינן בגוי שבא בעבירה על בת ישראל היא מתניתא רבי זריקן אמר רבי זעורא בעי כלום הוא מתכוין לא לאברהם ליצחק וליעקב וכי אברהם יצחק ויעקב אבותיהם היו נשבע הקב"ה לא לזכרים שמא לנקיבות תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתתיך לשעבר הייתה אב לארם ועכשיו מיכן והילך אתה אב לכל הגוים רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כר' יהודה אתא עובדא קומי דר' אבהו והורי כרבי יהודה

מרדכי מסכת מגילה פרק מגילה נקראת [רמז תשעד]

מכאן אסר רבינו יואל לגר להעתיק ספר חומש מספר פסול של כומרים ובשביל שהגר לא ידע לשון הקודש אלא לשון כומרים רצה להעתיק להיות לו לפירוש ועוד ראי' מפ' כל כתבי אתמר היו כתובים תרגום כו' עד דמסיק תנאי היא עד מעשה באבא חלפתא שהלך אצל ר"ג ובידו ספר איוב תרגום והיה קורא בו כו' וצוה עליו וגנזוהו אלמא שאר לשונות אפי' כתובים בכתבי הקדש אסור לקרות בהן ומה שאנו קורין בתרגום חומש ונביאים סמכו אהיה דמגילה שאמרוהו יונתן ואונקלוס ורש"י כתב בתחלת כל כתבי אם אמרום יונתן ואונקלוס לא כתבום ובעיר וירצבור"ק מנעוהו לגר *להתפלל ולהיות ש"ץ וראיה מדתנן במסכת בכורים אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו כשהוא בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל כשהוא בב"ה אומר אלהי אבותיכם ורבינו יואל התיר דגרסינן בירושל' בסיפא דהך מתני' תני רבי יודא גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היית אב לארם מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים ריב"ל אמר הלכה כרבי יודא אתה עובדא קמיה דרבי אבהו ואורי כרבי יהודה והאמוראים פוסקים כרבי יהודה ודלא כמתני' ומעשה רב:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף פא עמוד א

אלא ש"מ: מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק. והא כתיב: +דברים כ"ו+ אשר תביא מארצך! ההוא למעוטי חוצה לארץ. והא כתיב: +שמות כ"ג+ אדמתך! למעוטי אדמת עכו"ם. והכתיב: אשר נתתה לי! דיהבת לי זוזי וזבני בהו.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף פא עמוד א

למעוטי אדמת עכו"ם- שאם יש לו לעכו"ם קרקע בארץ ישראל ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים ונראה בעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כתיב ראשית בכורי אדמתך בספר ואלה שמות בואלה המשפטים ובכי תשא וקמשני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עצמו מן המביאין ולא קורין הוא כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ואתה האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא.

תוספות מסכת בבא בתרא דף פא עמוד א

למעוטי אדמת עכו"ם- רשב"ם גרס והא תרי אדמתך כתיב ולפי שקשה לו אידך אדמתך למה לי מגיה הספרים והא כתיב תרי אדמתך חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר ובחנם דחק עצמו דחד אדמתך דרשינן בפ"ק דבכורים הנוטע בתוך שלו והבריך לתוך של חבירו או לתוך של רבים הרי זה אינו מביא משום דכתיב אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך ודוקא לוקח פירות מביא וקורא לר"מ ולא מברך בשל חבירו דכיון דקנה מחבירו חשיב אדמתך ועוד לית לן למעוטי לוקח מגר כיון דגר עצמו בר הבאה הוא כדתנן (שם פ"א מ"ד) אלו מביאים ולא קורין הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ומכח ההיא משנה לא היה מניח רבינו תם לגרים לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה וקתני נמי (שם) כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו ולר"י נראה דשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כההיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא בירושלמי (בכורים פ"א) דאמר תני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא דאמר קרא (בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היה אב לארם מכאן ואילך לכל גוים ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י עובדא אתה קומי רבי אבהו ואורי כר"י והא דאמר בפרק בתרא דמכות (דף יט.) כיון דאיכא גר דבעי למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצי אמר אתי שפיר כר"י וסמיך אלתת לנו דסיפיה דקרא והא דאמר ר"י בירושלמי דמביא וקורא דוקא גר מבני קיני חותן משה דמצי אמר לתת לנו שנטלו חלק בארץ כדכתיב והיה הטוב ההוא אשר ייטיב וגו' והטבנו לך (במדבר י) שנתנו להן דושנה דיריחו כדאמר בספרי והכי נמי תניא בתוספתא דבכורים ר"י אומר כל הגרים מביאים ואינם קורים ובני קיני חותן משה מביאים וקורים ור"ת אומר דההיא דירושלמי משבשתא היא דהכי מצי למימר גר קורא אפי' מבני קיני ארמי אובד אבי דהיינו יעקב וירד מצרימה וירעו אותנו ויוציאו וההיא דתוספתא מוקי באמו מישראל דמצי אמר לאבותינו וכן לתת לנו אם הוא מבני קיני ופליג אמתניתין דמס' בכורים דקתני באמו מישראל מביא וקורא ולר"י נראה דמתניתין נמי איירי בבני קיני ולא פליג משום דאמו מישראל לא מהני ליה למימר לתת לנו דהא אמו עצמה אינה קוראה כדתנן במתניתין (בכורים פ"א מ"ה) האשה והשליח והעבד וטומטום ואנדרוגינוס אינן קורין דלא נטלו חלק בארץ דמעט להו בספרי מאיש לפי פקודיו (במדבר כו) אע"פ שהיה להן חלק ע"י ירושה כ"ש הוא דלא קרי דלא עדיף מאמו.

פירוש הריבמ"ץ למשנה מסכת ביכורים פרק א

משנה ד

אלו מביאין ולא קורין הגר וכו' ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא. ושיילוה לר' זעירא כלום מתכוון לומר אלא לאברהם יצחק ויעקב, וכי אברהם יצחק ויעקב אבותיו היו, כלום נשבע הקב"ה אלא לאברהם, ומה טעם אם היתה אמו מישראל מביא וקורא, ונתקיימה המשנה בבני קיני חתן משה.

ריבמ"ץ - ר' יצחק בן מלכיצדק מסימפונט [סימפונטי, סימפונטו, סיפונטי, סיפונטון] חי בראשית המאה ה"ב, ונקרא ע"ש עירו סיפונטו שבדרום איטליה. היה בקשר עם ר"ת ואף שלח אליו שאלות. מאוחר יותר היו מתלמידי ר"ת שפנו אליו בשאלותיהם. ריבמ"ץ כתב פירוש למשנה לפחות לסדר זרעים וטהרות, אך רק הפירוש על סדר זרעים שרד. בפירושו היסודי משווה ריבמ"ץ את פירוש המשנה בבבלי עם הפירוש בירושלמי, ומפרש פעמים רבות את המשנה לפי הירושלמי. בין השאר הוא מפרש בשיטתיות את הלשונות הלועזיים שבמשנה. ר"ש משאנץ והמפרשים שאחריו השתמשו רבות בפירושו.

תוספות יום טוב ביכורים פרק א

משנה ד

הגר מביא ואינו קורא - כתב הר"ב בשם הרמב"ם שאינו הלכה דאברהם נקרא אב לכל העולם. ומסיים הרמב"ם לפי שהוא למדם אמונה ע"כ. אבל כ"ע מודו דלא נתחלקה הארץ לגרים. וזה באר בחבורו מטעם דשבועה שנשבע לאברהם היתה קודם שנקרא אברהם:

ואם היתה אמו מישראל - לשון הר"ש בירושלמי פריך כלום נשבע לנקבות ולא משני מידי. ושמה לא חש לשנויי דלאו פירכא היא עכ"ל. והיינו טעמא דלאו פירכא היא דאף על גב דלאמו לא נשבע [כדפי' במשנה דלקמן] לאבי אמו שהוא מישראל נשבע ועוד הגע בעצמך דשבועה דלאבותינו ליוצאי מצרים או לבאי הארץ היתה. אי נמי לאברהם ליצחק ויעקב ולא אבות המביאים ממש:

שו"ת הרמב"ם סימן רצג

שאלות ששאל ר' עובדיה גר צדק מרבינו משה זצ"ל ותשובותיו.

אמר משה ב"ר מימון מבני גלות ירושלים אשר בספרד זצ"ל. הגיע אלינו שאלות מרנא ורבנא עובדיה המשכיל המבין גר הצדק ישלם יי פעלו ותהי משכרתו שלימה מעם יי אלהי ישראל אשר בא לחסות תחת כנפיו. שאלת על עסקי הברכות והתפלות בין לבין עצמך או אם תתפלל בצבור היש לך לומר אלהינו ואלהי אבותינו ואשר קדשנו במצותיו וצונו ואשר הבדילנו ואשר בחר בנו ושהנחלת את אבותינו ושהוצאתנו מארץ מצרים ושעשה נסים לאבותינו וכל כיוצא באלה הענינים. יש לך לומר הכל כתקנם ואל תשנה דבר אלא כמו שיתפלל ויברך כל אזרח מישראל כך ראוי לך לברך ולהתפלל בין שהתפללת יחידי בין שהיית שליח צבור. ועיקר הדבר שאברהם אבינו הוא שלמד כל העם והשכילים והודיעם דת האמת וייחודו של הקב"ה ובעט בע"ז והפר עבודתה והכניס רבים תחת כנפי השכינה ולמדם והורם וצוה בניו ובני ביתו אחריו לשמור דרך ה' כמו שכתו' בתורה +בראשית י"ח י"ט+ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו'. לפיכך כל מי שיתגייר עד סוף כל הדורות וכל המיחד שמו של הקב"ה כמו שהוא כתוב בתורה תלמידו של אברהם אבינו ע"ה ובניו הם כולם והוא החזיר אותם למוטב כשם שהחזיר את אנשי דורו בפיו ובלמדו כך החזיר כל העתידיים להתגייר בצואתו שצוה את בניו ואת בני ביתו אחריו. נמצא אברהם אבינו ע"ה הוא אב לזרעו הכשרים ההולכים בדרכיו ואב לתלמידיו וכל גר שיתגייר. לפיכך יש לך לאמר אלהינו ואלהי אבותינו שאברהם ע"ה הוא אביך ויש לך לומר שהנחלת את אבותינו שלאברהם נתנה הארץ שנ' +בראשית י"ג י"ז, א"ן+ קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. אבל שהוצאתנו ממצרים או שעשית נסים לאבותינו אם רצית לשנות ולומר שהוצאת את ישראל ממצרים ושעשית נסים עם ישראל אמור. ואם לא שנית אין בכך הפסד כלום מאחר שנכנסת תחת כנפי השכינה ונלוית אליו אין כאן הפרש בינינו ובינך. וכל הנסים שנעשו כאלו לנו ולך נעשו. הרי הוא אומר בישעיה +ישעיה נ"ו ג'+ ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לאמר הבדל הבדילני /בדילני/ ה' מעל עמו וגו', אין שום הפרש כלל בינינו ובינך לכל דבר. ודאי יש לך לברך אשר בחר בנו ואשר נתן לנו ואשר הנחילנו ואשר הבדילנו. שכבר בחר בך הבורא יתעלה והבדילך מן האומות ונתן לך התורה שהתורה לנו ולגרים שנ' +במד' ט"ו ט"ו+ הקהלה חוקה אחת לכם ולגר הגר חוקת עולם לדורותיכם ככם כגר יהיה לפני יי. תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם. ודע כי אבותינו שיצאו ממצרים רובם עובדי ע"ז היו במצרים נתערבו בגוים ולמדו מעשיהם עד ששלח הקב"ה משה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים והבדילנו מן העמים והכניסנו תחת כנפי השכינה לנו ולכל הגרים ושם לכולנו חוקה אחת. ואל יהא יחוסך קל בעיניך אם אנו מתיחסים לאברהם יצחק ויעקב אתה מתיחס למי שאמר והיה העולם. וכך מפורש בישעיה +ישעיה מ"ד ה'+ זה יאמר לי"י אני וזה יקרא בשם יעקב וגו'. וכל מה שאמרנו לך בענין הברכות שלא תשנה כבר ראיה לזה ממסכת בכורים פ"א מ"ד, עיי"ש בפי' המשניות: ומפני זה יכול גר לומר וכו' לפי שאברהם היה אב לכל העולם לפי שהוא למדם אמונה +תמן תנין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע יי' לאבותינו לתת לנו. וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהינו ואלהי אבות ישראל. וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהינו ואלהי אבותינו +אלהי אבותיכם (כ"נ)+ זהו סתם משנה. והיא לר' מאיר ואינה הלכה +ה' בכורים פ"ד ה' הגר מביא

וקורא שנא' לאברהם אב המון גויים נתתיך הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינה **ולאברהם היתה השבועה תחלה שירשו בניו את הארץ**) + אלא כמו שנתפרש בירושלמי + ביכורים שם הובא ברדב"ז לה' בכורים ובכ"מ שם, ועי' ספר המצות מ"ע סי' ר"ז + תמן אמרין תני בשם ר' יהודה גר עצמו מביא וקורא מאי טעמיה כי אב המון גויים נתתיך לשעבר היית אב + היה אב לאדם מכאן ואילך, ת [כיב"א] + לאברהם מיכאן ואילך אב לכל הבריות. ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר' יהודה. אתא עובדא קמיה דר' אבהו והורי כר' יהודה. הנה נתברר לך שיש לך לומר אשר נשבע י"י לאבותינו לתת לנו. ושאברהם אב לך ולנו ולכל הצדיקים + הנלווים אליו, כך הנוסח בתשו' הרשב"א, א"ן + ללכת בדרכיו והוא הדין לשאר הברכות והתפלות שלא תשנה כלום. וכתב משה ב"ר מימון צ"ל + ע"ד התשובה עי' ווערטהיימר גנזי ירושלים ח"ב עמ' ז', עפנשטיין ע' מ"ד. +

שו"ת הרשב"א חלק ז סימן נד

+ עיין מ' ב"י א"ח סי' ג"ן + עוד השיב בתשובה לר' עובדיה גר הצדק לא תשנה דבר בענין הברכות ראייה לדבר ממסכת בכורים תמן תנן הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם זהו סתם משנה והיא לר"מ ואינה הלכה. +/רמ"ל/ עי' שם בפירוש הרא"ש מ"ש בדעת ר"ת ור"י (ומ"ש שם הרא"ש וכן פוסק בס' הזוהר נראה דצ"ל הזהיר כי הט"ז א"ח סי' ל"א כתב דהרא"ש לא ראה את ס' הזוהר) ובב"י סי' ג"ן וסי' קצ"ט וע"ע במש"ל פ"ג מבכורים שהקשה על הרמב"ם שפסק דגר מביא וקורא מהא דאמר רב אשי במכות י"ט דגר מביא ואינו קורא יע"ש ברם הריטב"א בחידושו שם הקשה ג"כ כעין זה ותיירץ באופן דגמרא דילן לא פליג אפיסקא דירושלמי דהלכה היא דגר מביא וקורא וע"ע בתוס' פ"א ד"ה למעוטי וממילא מיושב פסק הרמב"ם וכן ג"כ דברי רבינו ומ"ש רבינו דאברהם אב לכל הנלווים עליו נקט אברהם וה"ה ליצחק ויעקב וכמ"ש שם הריטב"א דגם הם נעשו אב לגרים ועי' בש"ע סי' רי"ז דהנודר מזרע אברהם אסור בישראל ובגרים ולפי הנז' ה"ה בנודר מזרע יצחק ויעקב הואיל דאמרי' דגם הם נעשו אב לגרים ואמנם לענין נודר מבני ישראל יש להסתפק אם גם גרים בכלל ועי' בתוס' סוכה כ"ח ד"ה לרבות הגרים ובשו"ת מהרי"ט חיו"ד סי' מ"ז בד"ה ויש לעיין לענין הנשבע שלא ישא שום בת ישראל אחרת עליה אם מותר בגיורת דנהי דגרים ישראל מקרי מ"מ בת ישראל מיהת לא מקריא דכמו כן יש לומר לענין בני ישראל ועוד דגם היא גופא דהנודר מזרע אברהם אסור בגרים לא נזכר בגמרא ובפוסקים כמו שתמה שם הב"ח על הטור וא"כ הבו שלא להוסיף אכן המהרי"ט העלה שם דכיון דקי"ל דגר אומר אלהי אבותינו אלהי אברהם א"כ מקריא בת אברהם וה"ה דהוא מתקרי נמי בן ישראל יע"ש אמנם לפי דעת ר"ת בתוס' ברתא הנז' דאין הלכה כר"י וכמ"ש רבינו: + אלא כדמפורש בירושלמי תמן אמרין תני בשם ר' יאודה גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא כי אב המון גויים נתתיך לשעבר היית אב לאדם מכאן ואילך אב לכל הבריות ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י אתא עובדא קמיה דר' אבהו והורה כר' יאודה. הנה נתבאר לך שיש לך לומר אשר נשבע ה' לאבותינו ושאברהם אב לנו וכל הצדיקים הנלווים עליו להלך בדרכיו וה"ה לשאר הברכות והתפילות שלא תשנה כלום ע"כ:

חידושי הריטב"א מסכת מכות דף יט עמוד א

וכיון דאמרין כן להדיא בסוגיא משמע דהכין הלכתא דגר אינו קורא, והכין אמרין בפרק הספינה (ב"ב פ"א א') בין לר"מ בין לרבנן חד מתוך תרי זימני [דכתיב אדמתך] חד למעוטי גר דאינו קורא, וכן היא שנויה במשנת מסכת בכורים (פ"א מ"ד) גר מביא ואינו קורא דאינו יכול לומר אשר נתת לי ה', אבל בירושלמי אמרו על אותה משנה תני בשם ר' יהודה גר עצמו מביא וקורא ומה טעם כי אב המון גויים נתתיך לשעבר היית אב לאדם מכאן ואילך אב לכל העולם, רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כר' יהודה, הוה עובדא קומי דר' אבהו ואורי כרבי יהודה ע"כ, [ו]דעת התוספות וכן דעת הרמב"ן ז"ל ודעת רבותי שהלכה כר' יהודה כדעת הירושלמי, וכן באמת המהג פשוט בישראל לענין תפילה כי שם במשנת מס' בכורים שנינו לרבנן וכשהוא מתפלל בצבור אומר אלהי אבותיכם וכשתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל, והמנהג שהוא מתפלל לעולם אלהי אבותינו וכישראל גמור, וזו ודאי כר' יהודה שעל כן הוצרכו בירושלמי לומר הלכה כרבי יהודה ואורי ר' אבהו כן, דאילו לענין מקרא בכורים לא הוה הוראה בימי ר' אבהו, ולפ"ז יש לנו לומר דגמ' דילן לא פליג אפיסקא דירושלמי וסוגיין דהכא ודפרק הספינה אליבא דר"מ ורבנן דהתם דוקא, וכן סוגיין דהכא לרבי יוסי ולר' ישמעאל דקים לן דכולהו סבירא להו כרבנן דמשנת בכורים דליכא דפליג עלייהו אלא ר' יהודה לחוד, ומיהו אין הכי נמי סבירא להו בגמרא דילן דהלכתא כר' יהודה כדפסק ר' יהושע בן לוי ואורי רבי אבהו בירושלמי, דלא לאוקמי פלוגתא בהלכתא בין גמרא דילן לגמרא דירושלמי, ואע"פ שזה דוחק קצת לסוגיא דהכא וסוגיית דפרק הספינה הכי עדיף לן למימר כדי לקיים המנהג הפשוט בישראל בתפלת הגרים וכן בענין ברכת המזון נהגו לומר שהנחלת את אבותינו, וא"ת ואפילו (לרבנן) [לר' יהודה] היאך יכולין לומר אלהי אבותינו נהי דאברהם אב לגרים יצחק ויעקב מאי איכא למימר וכן לענין בכורים היאך יכול לקרות ארמי אובד אבי, וי"ל דקים לן דכולהו אבות כחד נינהו וכדאיתקש בכמה דוכתי ואף הם נעשו אב לגרים כאברהם אבינו ע"ה.

בית יוסף אורח חיים סימן נג

יט- כ כתוב במרדכי פרק קמא דמגילה (סי' תשפו) שבעיר ווירצבורק מנעו לגר מהיות שליח ציבור מפני שאינו יכול לומר אלהי אבותינו מדתנן פרק קמא דבכורים (מ"ד) גר כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ורבינו יואל התייר דגרסינן בירושלמי בגמרא דהך מתניתין (פ"א ה"ד) תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתתיך מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כרבי יהודה אתא עובדא קומי דרבי אבהו והורה כרבי יהודה וכיון שהאמוראים פוסקים כרבי יהודה ודלא כמתניתין הכי נקטינן וכל זה כתבו ג"כ הגהות מיימוניות בפ"ח מהלכות תפלה (אות כ) והוא מדברי התוספות בפרק הספינה (ב"ב פא. ד"ה למעוטי) שכתבו שנחלקו ר"ת ור"י בדבר ודעת ר"י להתיר ופסק הר"ן בפרק הספינה (ב"ב פא:) כדברי ר"י וכתב שלזה הסכימו הרמב"ן (ב"ב פא. ד"ה והכתיב) והרשב"א ז"ל (ב"ב פא ד"ה הא) וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות בכורים (ה"ג):

שולחן ערוך אורח חיים סימן נג

סעיף יט

>ט< יש מונעים [כא] גר (מט) מלהיות ש"צ, (נ) יט ונדחו דבריהם.

משנה ברורה סימן נג

(מט) מלהיות ש"ץ- לפי שלא יוכל לאמר אלהי אבותינו אבל כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו יאמר אלהי אבות ישראל: (נ) ונדחו דבריהם- דהוא יכול לומר ג"כ אלהי אבותינו דאברהם נקרא אב המון גוים כדכתיב כי אב המון וגו' מפני [מא] שלמד לכל העולם אמונת ד'.

רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק יא

הלכה יז

ישראל וממזרים מתודים, אבל לא גרים ועבדים משוחררים מפני שאין להם חלק בארץ והרי הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו, כהנים ולויים מתודים שאע"פ שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש. סליקו להו הלכות מעשר שני ונטע רבעי.

שו"ת רדב"ז חלק ה סימן רכ

(אלף תקפ"ד) שאלת ממני אודיעך דעתי במה שכתב הרמב"ם ז"ל פרק ד' מהלכות ביכורים וז"ל הגר מביא וקורא שנא' לאברהם אב המון גוים נתתיך הרי הוא אב לכל העולם כולו שנכנסים תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שירשו בניו את הארץ. ובפ"א מהלכות מעשר כתב ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים ועבדים משוחררים מפני שאין להם חלק בארץ הרי הוא אומר כאשר נשבעת לאבותינו וקשיא לן דתרווייהו סתמא דמתניתין נינהו דגרים אינם קורין. ותו דמאי טעמא. דקראי כתיבי גבי מעשר כמו גבי בכורים:

תשובה תנן בפרק כרם רבעי השקיפה ממעון קדשך וכו' מכאן אמרו ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים ולא עבדים שאין להם חלק בארץ וזו הלכתא היא דליכא מאן דפליג בה. ובפ"ק דבכורים תנן אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאין יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו. ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא וגרסינן עלה בתלמודא דבני מערבא תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתתיך ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר' יהודה אתא עובדא קומי דר' אבהו והורי כר' יהודה ע"כ. ומכאן פסק הרב ז"ל דגר מביא וקורא אע"ג דרש"י ז"ל פירש בפי' החומש דגר מביא ואינו קורא תפס לו ז"ל סתם מתניתין וכן דרכו ז"ל בכמה מקומות לתפוס פשטיה דקרא אע"ג דהוי דלא כהלכתא אבל כי דייקת קראי תשכח דלא שוו להדדי דגבי בכורים כתיב הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ומשמע נשבעת לאבותינו דהיינו אברהם שהוא אב המון גוים לתת לנו ומהם אנו זוכים והרי הגר בכלל. אבל גבי מעשר כתיב אשר נתת לנו והגרים אין להם חלק בארץ והא דכתיב כאשר נשבעת לאבותינו שתהיה ארץ זבת חלב ודבש והכי משמע לישנא דמתניתין דקתני השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל בבנים ובבנות. ואת האדמה אשר נתת לנו בטל וברוחות ובמטר ובולדות בהמה. אשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש כדי שיתן טעם בפירות מכאן אמרו וכו' משמע מדקתני אשר נשבעת לאבותינו אארץ זבת חלב ודבש מכאן אמרו וכו' ואפילו תפרש כאשר נשבעת קאי כאשר נתת לנו מ"מ יש חילוק דהכא הקדים אשר נתת לנו ולא נתנה לגרים והתם הקדים אשר נשבעת לאבותינו ומהם אנו זוכים והרי הגרים בכלל. כללא דמלתא דממלתא נתת לנו נתמעטו הגרים וכן כתוב הרב ז"ל בפ"י המשניות וגם רבינו שמשון ז"ל. וגבי בכורים כתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו. ואע"ג דכתב הרב ז"ל גבי מעשר הרי הוא אומר כאשר נשבעת לאבותינו ארישיה דקרא סמיך דכתיב אשר נתת לנו כאשר נשבעת וגו' והוא לא נתנה לגרים. והא דאמרינן בירושלמי אתא עובדא קומי דר' אבהו וכו' והלא לא היו בכורים בימיו. תירץ רבינו שמשון לענין מתפלל בינו לבין עצמו שאומר אלהי אבותינו ולא קי"ל כתנא תוספאה דאמר דר' יהודה אומר הגר מביא וקורא והכי קי"ל כיון דאמוראי ס"ל הכי דבתר אמוראי פסקינן הלכתא וכן כתב הרב ז"ל בתשובה לרבינו עובדיה הגר דפסק כירושלמי:

משנה למלך הלכות ביכורים פרק ד הלכה ג

הגר מביא וקורא כו'. תמיה לי דאף שיכולין לומר לאבותינו מ"מ כיון שלא נטלו חלק בארץ אינם יכולים לומר אשר נתת לי דומיא דאשה וכהנים ולוים אין קורין אלא מפני שיש להם ערי מגרש ורבינו עצמו כתב בסוף הלכות מעשר שני דגריס אינן מתודים מפני שאין להם חלק בארץ. ועוד אני תמיה למה פסק כדברי הירושלמי מאחר דבפ"ג דמכות (דף י"ט) קאמר רב אסי כיון דאיכא בכורי הגר דבעי למימר אשר נשבעת לאבותינו ולא מצי אמר היכי שביק תלמודא דידן ופסק כהירושלמי וצ"ע ועיין בשי' למורא סי' נ"ד ועיין במ"ש התוס' פרק הספינה (דף פ"א) ד"ה למעוטי דפליגי על פסק רבינו ועיין בחידושי הריטב"א והרשב"א שם. (א"ה עיין בס' שער אפרים. ומהר"ם נ' חביב ז"ל תירץ דהחילוק הוא משום דגבי בכורים נקט קרא לישנא דלעתיד דכתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו וכיון שכן יכול הגר לומר כן דאע"ג דלא נטלו חלק בארץ מ"מ לעתיד לבא יטלו הגרים נחלה בתוך בני ישראל כמבואר ביחזקאל ס"ו מ"ז וברבה קהלת פסוק כל הנחלים הולכים אל הים וטעמא דמילתא דהגרים שנתיגירו בעוד ישראל בגלות הם גירי צדק ולא דמו לאותם גרים שנתיגירו כשיצאו ישראל ממצרים דהיינו ברום המעלות ולא היתה כוונתם לשמה מש"ה אותם לא נטלו חלק בארץ. אבל גבי יודי מעשר דכתיב אשר נתת לנו ה' כאשר נשבעת לאבותינו אין הגר יכול לומר יודי זה כיון שלא נטל חלק בארץ אלו דבריו ז"ל שמצאתי בכ"י. שוב ראיתי שכתב כן בחידושו לפרק לולב הגזול בספר הנקרא כפות תמרים וע"ש (דף ל"ד):

ערוך לנר מסכת מכות דף יט עמוד א

בגמרא כיון דאיכא בכורי הגר. הרמב"ם הל' בכורים (פ"ד ה"ג) פסק דגר מביא וקורא משום דפסק כירושלמי דפסק כר' יהודה דפליג אסתם משנה כמש"כ שם הכסף משנה. אכן הקשה המשנה למלך שם כיון דסתם גמרא דהכא פליג אירושלמי, וסבירא ליה דגר אינו קורא, היאך שביק הרמב"ם הש"ס דילן ופסק כירושלמי ע"ש. והנה קושיא זו מתורץ במה שכתב הריטב"א בשמעתין, דמהכא אין ראייה לפסק הלכה, דהגמרא לא מפרש רק דברי ר' יוסי ור' ישמעאל, והם סבירא ליה כרבנן דר' יהודה. אבל לענין הלכה אפשר דגם גמרא דילן סבירא ליה דהלכה כר' יהודה:

אכן עוד הקשה המשנה למלך שם דהרמב"ם סתר דברי עצמו, דלענין גר פסק דמביא וקורא דשייך אצלו אשר נשבעת לאבותינו, כיון דאברהם היה אב לגרים, ובסוף הל' מעשר שני פסק כסתם מתניתין דמעשר שני דגר אינו מתודה, כיון שלא יכול לומר ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו. ומה שרצה הכפות תמרים לתרץ, דשאני בכורים שאינו אומר שכבר נתן, אלא אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו, ולעתיד יקבלו הגרים, לענ"ד אכתי אינו מספיק שהרי אמר ג"כ אשר נתת לי ה' שהוא לשון עבר:

ולענ"ד אולי י"ל ביישוב קושיא זו, דהריטב"א כבר העיר על הירושלמי, דאף דאברהם היה אב לגרים, מכל מקום היאך יכול לומר ארמי אובד אבי דקאי על יעקב. ותירץ הריטב"א וכן תירץ הרמב"ן דאבות כחד חשיבא ע"ש. והנה בוידוי דמעשר שני קאמר כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, ומפרשין במעשר שני (פ"ה מ"ג) שתתן טעם בפירות, והיינו דמתפלל שיקיים הקב"ה מה שנשבע לאבותינו ליתן להם ארץ זבת חלב ודבש, ולכן יברך את האדמה אשר נשבע לאבותינו, ושבועה זו דזבת חלב ודבש לא נאמר באבות, רק נאמר לישראל במצרים ככתוב בפ' שמות שאמר הקב"ה כן למשה, ואבותינו שבמצרים ודאי לא נקראו אבות הגרים, ולכן לא יכול הגר להתודות כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש. ועל כן גם ר' יהודה מודה דגר אינו מתודה וידוי מעשר, אבל בבכורים דלא נאמר רק סתם אשר נשבע ד' לאבותינו, ולא נזכר זבת חלב ודבש, שפיר י"ל דקאי על האבות אברהם יצחק ויעקב, ולכן סבירא ליה לר' יהודה דגר מביא וקורא ופסק הרמב"ם כוותיה:

בגמרא לא פסיקא ליה. כבר הזכרתי שמזה הקשה המשנה למלך על הרמב"ם דפסק דגר מביא וקורא, והנה מלבד מה שתירצתי על זה ע"פ דברי הריטב"א, יש לומר עוד ע"פ מה שכתבתי לעיל, וכן נראה גם מהריטב"א דמה דאמר כמאן כי האי תנא רב ששת גופא קאמר, ורצה להשמיענו מי הוא התנא דסבירא ליה דקריאה אינה מעכבת דסבירא ליה הוא וגם ר' יוחנן כוותיה. אכן הרי נסתר ראייתו מדאיכא בכורי הגר, א"כ לא פסיקא ליה לפרוך מקריאה, אע"כ דפשיטא לי' דגר מביא וקורא ואף דאכתי נשאר הקושיא דולטיעמך דלפרוך מקריאה דמצוה, בזה י"ל דסבירא ליה לרב ששת דניחא ליה לפרוך מהנחה דמעכבת מלפרוך מקריאה דאינה מעכבת, ועכ"פ יהיה מוכח לפי זה דרב ששת סבירא ליה דגר מביא וקורא, וכיון דבגמרא שלנו יש פלוגתא, והירושלמי פסק כרבי יהודה דגר מביא וקורא, פסק גם הרמב"ם כן, ואף דאיכא ג"כ חוץ מגר עוד אחריני דמביאין ולא קורין כבר תירץ הריטב"א דנקט גר משום דהוא לא קורא לעולם:

ופירוש דבריו נ"ל דבשלמא אחריני כגון אפוטרופוס ושליח ומי שמכר שדהו, שמביאין ולא קורין לא מצי למנקט, כיון שלפעמים באים לידי קריאה, כגון אם יהיה להם שדה. ולכן לא יכול לומר דלכך לא פריך מה לבכורים שכן צריך קריאה משום דאיכא הני דאין בהם קריאה, ואעפ"כ אין נוהגין אלא בפני הבית, אף אני אביא מעשר שני דאכתי יכול להשיב דדוקא הני אין מביאין אלא בפני הבית דלפעמים באין לידי קריאה, משא"כ מעשר שני שאין צריך מקדש כלל, ואף דאשה ועבד ג"כ אין קורין לעולם, מכל מקום שייך בהו קריאה כגון נשאת האשה שבעלה מביא וקורא, ועבד הוא בכלל גר, שהרי כשנשתחרר הרי הוא גר, ולכן לא מצי למנקט רב אשי רק גר שהוא אינו קורא לעולם, וא"כ מדלא חש רב ששת לפרכא זו מוכח דסבירא ליה דגר באמת מביא וקורא: